

**UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI TEHNOLOGIE
„GEORGE EMIL PALADE” DIN TÂRGU MUREȘ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL: FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

Doctorand:
Simona DANDU (SIGARTĂU)

Conducător științific:
Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA

**TÂRGU MUREȘ
2021**

**UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI TEHNOLOGIE
„GEORGE EMIL PALADE” DIN TÂRGU MUREȘ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL: FILOLOGIE**

**RELAȚIA DE PUTERE ȘI COMUNITATEA PERIFERICĂ ÎN
PROZA DOUĂMIISTĂ**

REZUMAT

Doctorand:

Simona DANDU (SIGARTĂU)

Conducător științific:

Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA

TÂRGU MUREȘ

2021

CUPRINS

ARGUMENT 5

CAPITOLUL I ROMÂNIA POSTCOMUNISTĂ, ÎNTRE ENTUZIASM ȘI DEZILUZIE ..15

- 1.1. Pierderea punctelor de rezistență 15
- 1.2. Sexualitatea sau despre nașterea indecenței 17
- 1.3. Femeia, de la o inegalitate la cealaltă 19
- 1.4. Intimitatea, de la tabu la paradă 21
- 1.5. Instituții și sentimente 21
- 1.6. Subcultura 27
- 1.7. Noua ordine socială și economică 29
- 1.8. Libertatea ca reproș 33

CAPITOLUL II LITERATURA ROMÂNĂ DOUĂMIISTĂ 45

- 2.1. Nașterea unei noi generații 45
- 2.2. Caracteristicile poeziei douămiiste 49
- 2.3. Negarea formulelor consacrate 50
- 2.4. Evoluția genurilor 53
- 2.5. Romanul douămiist-teme comune 56

CAPITOLUL III RELAȚII DE PUTERE ȘI COMUNITĂȚI PERIFERICE. CADRUL SOCIAL 59

- 3.1. Limbajul „imoral” 59
- 3.2. Romanul tranziției postcomuniste. Nostalgie vs. Revoltă 66
- 3.3. Alterități 111

CAPITOLUL IV RELAȚII DE PUTERE ȘI COMUNITĂȚI PERIFERICE. SPAȚIUL INTIM 117

- 4.1. Copilul 117
- 4.2. Discursul despre intimitate 131
- 4.3. Locul femeii 151
- 4.3.4. Avortul ca temă literară, între crimă și drept 168

CAPITOLUL V TRADUCEREA SUBIECTEOR „LA MODĂ” 177

CONCLUZII 189

BIBLIOGRAFIE 203

REZUMAT

Trecerea de la un regim politic la un altul este cel puțin un moment de destabilizare. Se dărâmă formele vechi, se scandează nemulțumiri, se strigă nevoile și se doresc lucruri noi, vieți liniștite, trai îndestulător. Toate nevoile acestui moment de trecere sunt legate de schimbarea puterii. Tensiunea revoluționară este amplificată de cei care dețin puterea, cei care au folosit-o pentru scopuri care nu servesc cetățenii. Puterea trebuie luată din mâinile greșite, acesta este unul dintre gândurile care pornesc mișcările revoluționare.

Revoluția este privită cu entuziasm în momentul în care schimbarea scontată se realizează, puterea este luată din mâinile unui conducător care a căzut în dizgrație. Aparent, aici se încheie procesul, cu succesul imediat al schimbării. În mentalul colectiv, victoria este incontestabilă, s-a îndepărtat o sursă de nefericire generală. Dar ce se întâmplă cu puterea? Cine o preia? Cu ce scop? În ce măsură se poate asigura faptul că viitorul puterii este cel dorit de cetățeni? Cine poate oferi garanția faptului că noua conducere este cea dorită, este la polul opus, la polul pozitiv? Nu cumva există un risc major ca puterea să fie moștenită, iar firul nemulțumirilor să fie întrerupt momentan, superficial? Câștigată cu sânge, rememorată obsesiv, Revoluția din 1989 trebuie privită și dincolo de schimbarea conducerii, dincolo de schimbarea regimului.

Titlul tezei de doctorat vine să confirme acest interes pentru valoarea schimbării și efectele vizibile ale acesteia. Romanul douămiist va realiza, prin temele abordate, o imagine deseori greu de digerat despre societatea românească și parcursul ei de la comunism la democrație, proza douămiistă va transmite un mesaj important despre câștigurile și pierderile societății postcomuniste. Mecanismele de putere vor fi analizate în societate, în familie, în literatură. Ne interesează modul în care impunerea puterii afectează fiecare nivel, unde există salvare și unde există moștenire a acestor mecanisme.

În realizarea capitolelor teoretice ne-am bazat pe lucrări de specialitate, pe studii care vizează perioada de tranziție și pe cele referitoare la douămiismul literar românesc. Capitolele de analiză a romanelor au la bază o încercare de organizare a temelor conform propriei viziuni și spațiilor comune identificate. În interpretare am folosit ca sprijin o serie de cronici ale unor critici consacrați, dar și propriile abilități de a interpreta comportamente și de a identifica mentalități. Lista este, din punctul nostru de vedere, deschisă, mai ales în contextul în care

douămiismul românesc nu are trasate niște limite temporale clare, peisajul literar devine tot mai dificil de cuprins între niște limite sau trăsături comune.

Primul capitol, România postcomunistă, între entuziasm și deziluzie se dorește a fi un tablou al societății postdecembriste, mizând pe schimbare, de la câștig până la pierdere. Ne interesează să realizăm o imaginea de ansamblu despre modul în care societatea românească pierde sau câștigă în urma Revoluției din 1989. Urmărind aceste evoluții din spațiul public, dar și din cel intim, ne propunem să conturăm care sunt motivele și posibilele pretexte pentru crearea unor noi categorii de persoane marginalizate, abuzate, dezavantajate, discriminate etc.

În elaborarea acestui capitol vom folosi studii care vizează perioada de tranziție, cu ale ei schimbări la nivel politic, social, economic. Importanța acestui capitol este majoră în economia tezei de doctorat, acesta este stadiul în care vom încerca să facem trecerea spre literatura română, ca oglindă a acestor realități. Libertatea de exprimare a democrației va produce o schimbare și în câmpul literar, scriitorul român se lovește acum de o libertate pe care trebuie să o gestioneze pe acest parcurs de la nevoia de a spune tot ce nu s-a spus, până la epuizarea revoltei.

Subcapitolul *Pierderea punctelor de rezistență* abordează problema care intervine la trecerea de la o formă de cenzură la libertate. Intervine aici o dificultate în a gestiona libertatea, pentru a crea o operă sau un produs artistic care să egaleze tensiunea existentă în perioada de represiune. Schimbările care urmează Revoluției din 1989 au dus într-o anumită măsură și la o formă de dezorientare, finalizată cu o lipsă a subiectului. Această lacună provocată de stingerea unei tensiuni se va observa și în evoluția literaturii postcomuniste. Ne interesează să punem accent pe ideea că schimbarea de la nivel politic va provoca o mișcare a literaturii pe o axă mărginită de cenzură, continuată cu exacerbară eliberării de sub tăcere, apoi cu o formă de diminuare a interesului pentru mărturisire. La capătul axei, douămiștii se anunță a fi nu doar o generație care vine să anuleze și să inoveze, dar și o generație care își găsește greu capacitatea de ierarhizare a subiectelor literare. Criticul Nicolae Manolescu a considerat această generație ca fiind una fără viitor, o generație care se remarcă printr-un soi de handicap în relație cu trecutul.

Cenzura comunistă (dar nu numai!) a dus la o anumită modalitate de abordare a sexualității. De cele mai multe ori, intimitatea se gestionează dincolo de ușile închise. Poate fi o diminuare a importanței, poate fi impunerea unei perspective tradiționaliste asupra a tot ce e legat de sexualitate, dar poate fi și intenția de a deturna interesul cetățeanului spre datoriile față de stat, nu față de sine. Subcapitolul *Sexualitatea sau nașterea indecenței* mizează pe această impunere a unei forme de tăcere în ceea ce privește intimitatea. Statul își arogă dreptul de a

decide modul în care se iau deciziile cele mai intime, spațiul casei devine nesigur, un loc al ochilor ascunși, libertatea în intimitate se reduce la spațiul unui apartament. Dincolo de ușa casei, mesajul propagat este despre creșterea unui stat, despre munca oamenilor cuminți, care nu au acces în mod public decât la figuri eroice și la o formă edulcorată a discursului despre intimitate. Sexualitatea este expusă doar în măsura în care este cuminte, utilă, în slujba unui bine comun, în umbra ideii de iubire, dar mai ales normală. Ce înseamnă *normală*?

Un aspect remarcabil este măsura în care i se impută scriitoarelor acest major păcat al indecenței. Literatura douămiistă va avea reprezentante curajoase, femei care decid să expună o serie de aspecte care le atrag acuzațiile unei lipse de pudoare/decență. Locul femeii în societatea postcomunistă nu este tocmai cel așteptat, o posibilă cauză este moștenirea unor mentalități care au funcționat foarte bine în contextul social de dinainte de 1989, concepții bine fixate în mentalul colectiv, confirmate ca fiind justificate. Așa cum sugerează și titlul propus pentru următorul subcapitol, femeia trece prin acest eveniment istoric al căderii comunismului *de la o inegalitate la cealaltă*. În acest subcapitol ne propunem să prezentăm modul în care se modifică statutul femeii, în ce măsură câștigul politic poate provoca o schimbare pozitivă în viața femeii? În ce măsură se schimbă rolul ei în societate și familie? Mai important decât atât, se impun câteva întrebări foarte importante: nu cumva marginalitatea femeii suferă un simplu transfer, dinspre comunism spre democrație? Câștigă femeia respect/drepturi sau se perpetuează același raport umilitor, specific patriarhatului? Nu cumva democratizarea aduce beneficiul general asupra unei societăți în care se păstrează inegalități?

În subcapitolul *Intimitatea, de la tabu la paradă* interesul nostru se îndreaptă spre depășirea unor granițe legate de intimitate. Discutăm aici despre expunere, libertatea aduce și puterea de expunere. Depășirea unei perioade de cenzură aduce posibilități multiple de expunere a unor subiecte considerate tabu. Discuțiile legate de orientarea sexuală sau identitatea de gen capătă teren după căderea comunismului, libertatea de exprimare presupune asumarea unor realități care se plăteau scump *înainte*. Pedepsa venea din refuzul supunerii față de normele general acceptate.

Următorul subcapitol, *Instituții și sentimente* abordează puterea pe care o are Biserica în stat și în intimitatea deciziilor zilnice. Rolul Bisericii în noua stare a societății postdecembriste este esențial, popularitatea unei astfel de instituții denotă posibilitatea de desprindere de valorile morale impuse, dar și rezistența mentalităților care se unesc treptat sub imaginea familiei tradiționale. Biserica se implică în deciziile legate de educație, sănătate, studii de gen, minorități sexuale. Prin urmare, am considerat esențial un subcapitol care să fie dedicat evoluției acestei imagini a instituției care nu doar a creat de-a lungul timpului numeroase dispute, dar a influențat

enorm decizii și perspective asupra temelor majore ale societății românești din ultimii 30 de ani. Imaginea Bisericii are de suferit în măsura în care i se permite intruziunea în intimitate, dar și în politică.

Subcultura ne interesează în realizarea următorului subcapitol. Esențială în existența societății, subcultura pare să fie considerată în societatea românească postcomunistă un atentat la bunele moravuri, apărute de veacuri. Deși sunt răspunsuri firești la starea societății, societatea românească respinge mesajul antisistem, uitând parcă atitudinea din 1989. Dincolo de această neconcordanță în opțiuni, subcultura pare să fie tratată cu dispreț și din nevoia de emancipare a elitelor, dint-un elitism care respinge posibilitatea ca marginalul să aibă ceva notabil de spus. Pe o axă limitată de manele și hip hop, societatea românească marginalizează în etape diferite și uneori de neînțeles două atitudini care denotă o luptă clară între tradiție și inovație. Ambele tabere vor câștiga teren, fapt care configurează nemulțumirile unor categorii sociale, dar și tradiționalismul și cuminenția celeilalte.

Manelele și muzica hip hop ocupă un loc important în reproducerea unui limbaj dominat de subcultură. Acestea sunt reprezentative pentru două mentalități dominante, două moduri de raportare la normă. Modul în care evoluează cele două depinde de evoluția societății. În prezent, importanța dată manelelor vine din nevoia unui discurs despre putere (în acest context puterea se definește prin accesul la bani, autoritatea în fața femeilor, proprietăți, influență la nivel politic, crearea unui climat al fricii etc.). Romanul douămiist va trata ca parte a unei normalități suprapunerea limbajului subculturilor peste limbajul comun.

Noua ordine socială și economică este titlul următorului subcapitol. Acesta are ca punct de plecare interesul nostru pentru observarea modului în care evoluează, stagnează sau dispar anumite categorii sociale. Decembrie 1989 destabilizează activitatea întregii societăți, din acest moment începe o nouă căutare a drumului. Se schimbă conducerea, modul de organizare a puterii, dar și posibilitățile oamenilor de rând. Cei de la vârful statului vor păstra sau pierde puterea, cei mai abili vor simți profitabilitatea momentului și vor deschide afaceri, cei care pierd locuri de muncă se vor reorienta sau vor forma o pătură de jos a societății, un grup de șomeri predestinați parcă sărăciei și locurilor de muncă puține, slab plătite. Această reconfigurare a statului va avea mari câștigători și mari perdanți, intervine aici o ruptură în personalitatea omului de rând, se despart apele și încep discuțiile zilnice despre *cât de bine a fost înainte*.

Ultima parte a acestui prim capitol poartă titlul *Reproșul libertății* și se ocupă de rolul intelectualilor în conturarea unei imagini a societății românești. Ne interesează motivele pentru care societatea românească este supusă unui lung șir de acuzații din partea unor intelectuali. Vom aborda opinii potrivit cărora libertatea câștigată în 1989 nu a adus o reală evoluție, motivul

invocat este cel al unui excepționalism negativ. Pentru păstrarea proporțiilor, am abordat și opinii care demontează această teorie. Libertatea devine, urmărind diverse analize ale unor istorici, un posibil reproș, ea scoate la iveală incapacitatea societății românești de a se adapta la noile vremuri, din cauza unor vicii vechi. La polul opus, am remarcat și analizat abordări care demonstrează anumite probleme metodologice în construirea unui astfel de discurs. Consecințele unor astfel de atitudini acuzatoare sunt cu atât mai grave, cu cât vizează un public mai larg, în concordanță cu activitatea și notorietatea celui care le elaborează. Cu alte cuvinte, omul de cultură contribuie la imaginea societății românești prin tușele pe care alege să insiste.

Al doilea capitol vizează analiza direcțiilor principale în literatura douămiistă. Ne interesează atitudinea acestei noi generații, modul în care se raportează la literatură, la starea societății, dar și la generația anterioară. Vom încerca să trecem în revistă trăsăturile definitorii, dar și modul în care se manifestă previzibilul conflict dintre generații. Având în vedere faptul că au existat acuzații referitoare la moralitate, limbaj, tematică, interesul nostru se îndreaptă spre elementele prin care acești scriitori tineri rămân vizibili și se impun în câmpul literar.

În același timp, este important de analizat modul în care sunt negate formulele vechi, care sunt argumentele folosite în impunerea unui nou tip de scriitură. Apoi este necesară o listă a reprezentanților, prezentarea a temelor comune (cel puțin în perioada efervescentă a începuturilor). O literatură a democratizărilor se impune la începutul anilor 2000, rămâne de analizat modul în care răspunde critica la acest al de atacuri la bunele moravuri. Tupeul acesta al literaturii tinerilor devine treptat o oglindă în care se vor vedea punctele de tensiune care au dus la aceste revolte literare. Considerată violentă și indecentă, literatura douămiistă este un răspuns despre o societate a promisiunilor încălcate. În acest context, a cui este indecența?

Totodată, este important de menționat rolul pe care îl are literatura în transmiterea unui mesaj social. Literatura actuală pare să fie puternic legată de cotidian, de schimbările care intervin la nivel social, economic, politic.

Capitolul al treilea este punctul de pronire a demersului hermeneutic și urmărește schimbările care intervin la nivel social după trecerea de la un regim totalitar la unul democratic.

Limbajul imoral este unul dintre primele aspecte care vor șoca și vor provoca reacții de stupeoare în ceea ce privește literatura douămiistă. Refuzul cuvântului adecvat, aceasta este atitudinea care va domina textele acestor autori tineri.

Limbajul considerat imoral este o încercare de eliberare și de îndepărtare a literaturii de o tendință de a spune lucrurile într-un mod care să ofere confort, scriitorul douămiist alege să spargă ușile și să lase cuvintele să fie, indiferent de capacitatea acestora de a leza pudoarea cititorilor. Scriitori precum Ioana Bradea, Ionuț Chiva, Adrian Schiop, Alexandru Vakulovski,

Ioana Baetica sau Cecilia Ștefănescu vor miza pe libertatea de a spune. Este de menționat un aspect important: dacă observăm la unii scriitori douămiști curajul de a lăsa violența cuvintelor să se manifeste fără opreliști, până la capătul mesajului despre o societate a angoaselor, asistăm și la încercări care nu sunt duse la capăt, cuvinte tari care se pierd printre ajustări.

Romanul tranziției este cel care surprinde marile schimbări la care este supusă societatea românească eliberată de sub jugul comunismului. Considerăm că este important de analizat modul în care se raportează personajele la trecut, asistăm la atitudini diametral opuse și sunt necesare întrebările care să conducă la conturarea motivelor care provoacă nostalgie în raport cu un trecut din care s-a cerut eliberare și s-a vărsat sânge. În timp ce auzim că a fost mai bine, se remarcă și un dispreț general față de promotorii vechilor valori. Așadar, ce anume ne împinge spre aceste limite?

O temă importantă în romanul douămiist este aceea a raportării la trecut, am încercat să analizăm romanele care au mizat pe efectele tranziției, pe modul în care se poate raporta la trecut cel care a cunoscut ambele regimuri, dar și cel care cunoaște comunismul doar din amintirile familiei sau din încercările de reconstituire, devenite „adevăruri”. Această temă a adevărului propriu devine extrem de ofertantă în contextul în care societatea este împărțită de aceste tendințe de a găsi în trecut o ancoră a binelui, sau un motiv de dispreț continuu.

Nostalgia pe care o resimt aceste personaje vine pe fundalul unei nevoi de control. Acești oameni pierd un conducător care nu a însemnat doar autoritate supremă, ci și asigurarea unui trai, lucru care a devenit dificil în democrație. În acest sens, nostalgici par a fi cei pentru care autoritatea lui Ceaușescu era benefică, necesară. Lăsați de izbeliște, acești oameni se vor obișnui cu nostalgia și cu dorul de o vreme în care se trăia mai bine. Remarcăm aici blocul în care Simion Liftnicul devine un centru necesar, simbol pentru nevoia de miracol a locatarilor, raiul găinilor, un ideal în care oamenii sunt hrăniți și protejați, Complexul cu alimentară, amintire a foamei, devenit un centru sacru. Marginea societății postcomuniste este dominată de oameni care au nevoie de hrană, aceste nevoi primordiale, satisfăcute în comunism în mod automat, duc la impresia că democrația e timpul efortului, deci timpul dificil. Din acest motiv se deschide un conflict surd între bogați și săraci. Cei bogați vor disprețui lene, cei săraci vor acuza hoție, corupție. În acest amalgam de opinii, rămâne evidentă dezorientarea, aceste personaje nu reușesc să își contureze clar o idee despre ce înseamnă *mai bine*

Pe firul acestui raport cu trecutul, am remarcat încă o problemă importantă, aceea a **adevărului**. Trecutul comunist este, ca oricare alt timp dificil, purtător al unor lucruri ținute sub obroc. După 1989, adevărul a devenit un cuvânt uzat până la epuizare, fiecare a avut un adevăr, mai mult sau mai puțin interesant, profitabil. În acest context al căutărilor, descoperirile

sunt hiperbolizate, povestea, zvonul, bârfa va deveni un prilej de impunere a autorității în comunitate. Pe o scară a adevărului, cel mai sus pare a se poziționa cel care a experimentat parte din abuzurile regimului trecut. Dar este experiența suficientă pentru a creiona un adevăr? Dacă nu experiența, poate documente, poate dovezile, poate multitudinea de cărți scrise despre comunism. Acesta este un punct de tensiune pe care literatura douămiistă îl abordează cu succes: cine este în măsură să se impună în discursul despre adevăr? Aici amintim două din romanele douămiiste care mizează pe acest raport cu adevărul trecutului: *Degete mici* și *Sonia ridică mâna*. Cel din urmă pune accent pe o chestiune esențială în analiza raportului dintre generații: Sonia nu are acces la trecut decât prin intermediul unor cărți și conferințe despre comunism. Aceste evenimente sunt parte a unei rutine deja golite de sens, un prilej de nostalgii sau răsete indecente, în contrast cu amintirile dureroase. Cum poate naviga un tânăr în această mare de opinii? Ce poate selecta, care sunt instrumentele la care are acces. Mai important decât atât, cine e în măsură să fie ascultat și citit, într-o societate în care libertatea de expresie implică și posibilitatea denaturării. Douămiismul se impune și ca un timp care adâncește acest handicap al receptării comunismului, Lavinia Braniște aduce în romanul său această problemă cu un mare talent în a demonta mecanismele care stau la baza raportului cu trecutul și adevărurile acestuia.

Un răspuns despre societatea românească ne oferă și modul în care ne poziționăm în raport cu minoritățile etnice, cu anumite categorii ocupaționale, cu membrii grupurilor închise, dar și cu minoritățile sexuale. Locul lor în societate este esențial, puterea acestor categorii demonstrează nivelul la care ajunge toleranța sau corupția, deschiderea noastră față de opțiunile cele mai intime ale semenilor noștri. Subcapitolul *Alterități* vizează modul în care ne raportăm la Celălalt, un altul pe care îl observăm atipic, inferior, poate chiar un pericol. Moralitatea devine, alături de credință, un pretext pentru anularea celor diferiți.

Am selectat romane care prezintă modul în care sunt nevoiți să înainteze cei marginalizați din motive ce țin de etnie, orientare sexuală sau, nu în ultimul rând, ocupație. Țiganul, homosexualul, interlopul, găștile, combinațiile, acestea sunt direcții vizibile în discursul douămiist, aceste categorii de personaje marginalizate, relațiile și importanța lor în societate vor contura un mesaj despre ceea ce a câștigat și pierdut România postcomunistă. Combinația lui Dan Sociu va miza pe nevoia de centru a marginalilor, nevoie de a primi importanță, de a schimba ceva (chiar dacă este evident nivelul de cultură al acestor personaje aflate în căutarea aventurii), de a intra în istorie, de a deveni revoluționari. Cartierul Ferentari, prezentat în romanul lui Schiop devine un fundal pentru ilustrarea mentalităților care domină o astfel de comunitate, dar și locul pe care îl ocupă țiganul sau pușcăriașul în societate, homosexualul în

pușcărie sau comunitatea rromă. Un astfel de roman despre minorități este, în primul rând despre putere (în societatea românească, în comunitatea rromă, în grupul închis al pușcăriei).

Cel de-al patrulea capitol continuă demersul de interpretare de text, inițiat în capitolul al treilea, dar marchează trecerea de la observarea schimbărilor sociale la analiza spațiului intim. Interesul nostru se îndreaptă în acest capitol spre intruziunea puterii în intimitatea casei, în spațiul personal, în evoluția personalităților. Acest capitol mizează pe conturarea unor teme importante în literatura douămiistă, fiecare temă abordată va fi analizată ca un cumul de elemente care dovedesc nu doar o formă de discriminare, ci și o formă de traumă care răzbește dincolo de schimbările politice. Pentru acest capitol ne-am propus să centralizăm o serie de opere care mizează pe urmările nefaste ale impunerii puterii (în familie și în stat). Aceste ultime subcapitole vor completa peisajul categoriilor de personaje pe care istoria, partenerii, părinții, societatea le vor expulza la marginea societății.

Primul subcapitol, *Copilul*, reprezintă o încercare de a contura modul în care personajul copil devine adult. Literatura păstrează o serie de evenimente majore legate de copilărie, iar autorii nu vor ezita să transpună în textele lor o serie de acuzații referitoare la modul în care societatea românească își tratează copiii, viitorul țării, viitorul electorat. Remarcăm aici probleme legate de abandonul copiilor ca urmare a migrației românilor în străinătate, abuzurile la care sunt supuși cei lăsați fără supraveghere, traumele inerente, riscul abandonului școlar, maturizarea precoce, lipsa unei egalități de șanse pentru copiii din mediile sărace, o formă de ereditate în ceea ce privește comportamentul nociv al părintelui, capcana prostituției, infracționalitatea, lipsa îngrijirii medicale pentru cei cu dizabilități etc. Aceste elemente devin teme ale romanului douămiist, unele dintre ele apreciate și premiate. Acest capitol adună copii-personaj, expulzați, moștenitori ai unei societăți deficitare.

Romanul douămiist se impune din acest punct de vedere cu un grup de copii expuși sărăciei, abuzurilor, dar și unei eredități a mentalităților nesănătoase, susținute în perioada comunismului, păstrate în perioada de tranziție. Pe scurt, deziluzia părinților se transmite în forme cel puțin egale copiilor. România postcomunistă va frânge destinele copiilor prin eșecul general, cel care va afecta munca, buzunarele și liniștea familiilor. Am descoperit în literatura publicată după 2000 copii care sunt abandonați din cauza unei sărăcii care trimite părinții la muncă în străinătate. Incapabili sau prea săraci ca să conștientizeze riscurile, părinții aleg calea spre țările mai bine dezvoltate, nevoia imediată a stabilității financiare va duce la un boom al cazurilor de copii lăsați de izbeliște. Migrația masivă a românilor în străinătate a reprezentat un răspuns la privațiune (o nouă privațiune, cea a democrației care promitea *mai bine*) un eșec major al statului, dar mai ales deschiderea unui drum spre abuz, spre abandon școlar, spre

câștigul considerabil al acestor oameni care vor transmite ideea că afară din țară e mai bine, e timpul retragerii spre meleaguri care vor oferi mai mult. Cei mai tineri sunt cei mai hotărâți să nu mai piardă timpul aici. Copiii cresc, cresc cei iubiți, cresc cei neiubiți. Urmările unor astfel de episoade sunt dramatice. Adăugăm aici violența domestică, bolile părinților, conflictele părinților, imaginea distorsionată despre sexualitate. Acești copii sunt personaje ale unor romane despre realitatea tranziției. Copilul va prelua tot, de la frustrare până la mentalitatea despre corectitudine, iubire, moralitate. Copilăria e perioada în care se creează prea des iluzia că un copil nu înțelege, apoi vine o vreme în care copilul va înapoia tot ce i-a oferit familia și societatea. În acest moment se va observa în noul adult *contribuția* societății.

În subcapitolul *Discursul despre intimitate*, ne propunem să analizăm o serie de romane care oferă o nouă perspectivă asupra discursului despre intimitatea cuplului. Dacă bunele moravuri impun o tăcere mortuară a problemelor conjugale, scriitorul douămiist alege să deschidă larg porțile casei și eliberează toate fragilitățile și deciziile iraționale sau atipice ale cuplurilor. Tema cuplului cunoaște noi abordări, intimitatea se prezintă și ca plictis, blazare, asumare a incapacității de retragere din nefericire. Intimitatea cuplului poate cunoaște blocaje și soluții dintre cele mai atipice, intimitatea poate fi dominată de traumele unei morți. Literatura douămiistă oferă o imagine onestă a cuplului, supus de prea multe ori obligativității de a accepta pentru totdeauna nefericirea, de a depinde întru totul de iubire, de a salva aparențe. Dacă cenzura comunismului a obligat cuplul să se ascundă în toate ale sale, postcomunismul aduce în discuție cuplul asumat, expus în toate momentele incomode, în crizele depășite, în căutările considerate indecente, în curajul de a se accepta ca atare, nu ca o condiție necesară pentru propășirea unei normalități impuse.

Discursul despre intimitate reprezintă o altă temă pe care am considerat-o reprezentativă pentru romanul douămiist, am remarcat o eliberare a cuplului de sub clișeele tăcerilor. Până la această atitudine, cuplul reprezenta un spațiu în care problemele se tranșau în secret, abuzurile rămâneau la stadiul de secret, iar nefericirea se accepta. Cuplul există în societate ca o decizie de acceptare a celuilalt dincolo de nepotriviri sau nedreptăți. Romanul douămiist va aduce în prim plan cuplul dezinhbat, atât în căutarea soluțiilor cât și asumarea eșecului. Societatea postcomunistă încearcă o debarasare de obligativitatea aceasta a acceptării unui destin nefericit în doi, scriitorul douămiist va pune accent pe ceea ce lipsește, pe ceea ce nu funcționează, pe ceea ce am moștenit de la generațiile anterioare și pe posibilitatea de a ne salva din șablonul cuplului rezistent, fericit, ca integrare în norma societății.

Amintim aici diferitele valențe ale cuplului, analizate în romanul douămiist: triumphiul conjugal ca rezolvare a unei crize, moștenirea din comunism a unei frici de sarcină, teama de

intimitate, boala partenerului de viață, trauma care inhibă sexualitatea, intimitate și dependență în relația abuzator-abuzat. Aceste aspecte au fost considerate tabu, se descoperă în literatura ultimilor douăzeci de ani ca teme importante, ca urmări ale unor lungi procese de inhibare a tot ce a fost considerat indecent, imoral, anormal.

Locul femeii este cel de-al treilea subcapitol, aici accentul cade pe modul în care este construită imaginea femeii în societatea românească. Importanța dată femeii în comunism pare să se transfere în postcomunism. Aici remarcăm datoria de mamă și soție, datoria de a respecta valorile morale impuse de societate, inferioritatea în fața partenerului. Acest dezechilibru se perpetuează până în prezent, femeia moștenește o serie de datorii, contabilizate de discursul care susține familia tradițională. Romanul douămiist propune o serie de personaje feminine care transmit un mesaj extrem de important despre sursa acestor nedreptăți. Astfel, analizând personaje feminine din romanele publicate după 2000, remarcăm câteva aspecte esențiale referitoare la parcursul femeii de la idealul feminin tradiționalist până la actualitatea în care se scandează în stradă dreptul de a decide asupra propriului corp (amintim aici evenimentele recente din Polonia, dar și numeroasele încercări de a obține măsuri în ceea ce privește violența domestică, o problemă gravă a societății românești).

Reghina este reprezentativă pentru moștenirea mentalităților nocive, acest personaj are o contribuție majoră în transmiterea unui mesaj despre modul în care au fost tratate femeile. Am putea spune că nu e de actualitate situația ei, dar am considerat că o astfel de mentalitate a fost expusă tocmai pentru că a supraviețuit, azi există în continuare această viziune referitoare la locul femeii în familie. Din păcate, patriarhatul în familie face în continuare victime, motiv pentru care am pus viața Reghinei ca început al subcapitolului. Încă se mai calcă în picioare importanța femeii. Sărăcia și resursele limitate ale statului în combaterea violenței domestice demonstrează un eșec în fața acestor mentalități. Femei ca Reghina continuă să sufere și să tragă după sine copii în acest drum greu al abuzului. Îndemnate să plece, ele sunt oprite fie de lipsa unui refugiu, fie de discursul religios despre femeia care trebuie să își ducă crucea.

Deși am analizat și feminitatea luminoasă și modul în care se configurează în copilărie imaginea despre iubire, raportul dintre fericire și nefericire este unul evident în romanul douămiist. În cuplu, în societate, chiar și în relație cu propriul copil, femeia este dominată, este supusă unui lung șir de abuzuri, de la cele mai subtile până la cele mai dureroase.

Ultimul subcapitol se intitulează *Avortul ca temă literară, între crimă și drept* și analizează personajul feminin supus unei forme dure de cenzură, aceea legată de reproducere. Decretul 77 rămâne o pată de neșters în istoria momentelor de impunere a unei puteri care a distrus familii, destine. Căderea comunismului vine cu promisiunea libertății. Aparent, nimeni

nu se mai poate impune în ceea ce privește decizia de a da viață. Cu toate acestea, societatea românească a noului mileniu nu este lipsită de încercările de a controla corpul femeii, sub pretextul moralității. Se arată cu degetul femeia care avortează, iar literatura va aduce la lumină tema avortului ca o promisiune a faptului că unele răni vor fi puse în ramă și vor fi rememorate constant. Loviturile cele mai dure vin din anularea drepturilor. Aici este important de remarcat faptul că se reia abuzul împotriva libertății de a decide asupra propriului corp. După un comunism care a invadat intimitatea feminină și a impus transformarea femeii într-o garanție a natalității, o bucată de carne utilă doar cât timp este fertilă sau capabilă de muncă, democrația pare să cedeze în fața politicilor care interzic avortul. Curajul de a expune urmările Decretului 77 și disperarea care a dominat intimitatea femeilor a dus la transformarea avortului în temă literară, romanul *Și se auzeau greierii* a fost apreciat pentru talentul scriitoarei, dar mai ales pentru capacitatea de a expune cu măiestrie un subiect atât de incomod și dureros. Politicile împotriva avortului par a avea ca fundament interesul pentru viață, dar rezultatele implicării statului în astfel de decizii s-a dovedit a fi atunci un punct de plecare pentru numeroase traume și pierderi. Astăzi femeile ies în stradă pentru a se asigura că pot alege: maternitate, căsătorie, orientare sexuală.

Ultimul capitol vizează impactul pe care îl au aceste teme în încercarea literaturii române de a câștiga vizibilitate la nivel internațional. S-a discutat în ultimii ani despre motivele care au dus la crearea unei imagini atât de palide, ne întrebăm de ce literatura română nu obține ecoul scontat în afara granițelor. Am pornit de la ideea că această selecție a temelor configurează imaginea unei literaturi despre momente dificile, despre mari pierderi, despre abuzuri, despre ratări și marginalizări.

În realizarea acestui ultim capitol, interesul nostru s-a îndreptat spre reacții și remarci aparent facile. Ne interesează acest prim nivel al receptării, modul în care este prezentată o carte unui public străin (și nu numai). Tema unui roman poate reprezenta un pretext ideal în încercarea de a atrage atenția asupra textului/autorului. Aici adăugăm diverse tehnici de a provoca o formă de curiozitate, prin comparații sau asocieri cu alte culturi sau autori cunoscuți, apreciați.

Toate aceste teme analizate în romane publicate după 2000 au fost selectate și grupate ca o serie de marginalizări și de abuzuri ale puterii, în formele ei diferite, de la comunism la democrație. Aceste romane spun ceva important despre societate și despre felul în care ne tratăm semenii, trecutul, sinele. În același timp, ele au capacitatea de a schița un portret al societății postcomuniste, motiv pentru care am considerat că este necesar să analizăm modul în care ne prezentăm în fața celorlalte literaturi, în fața cititorului străin.

Toată această trecere a societății românești de la comunism la democrație, dramatică în unele puncte, interesantă în altele, devine subiect care provoacă interesul cititorilor străini. Analizând listele de traduceri, prezentarea romanelor cu tiraje impresionante, dar și comentarii ale publicațiilor din străinătate, putem confirma faptul că textele cele mai interesante pentru publicul străin sunt tocmai cele care abordează viața în comunism, abuzurile regimului, urmele lăsate de comunism în comportamentul zilnic al oamenilor. Comunismul și urmările sale provoacă interes, pare un episod nemaipomenit, se caută conexiuni, asemănări cu alte țări care au fost comuniste. Din datele analizate, cel care pierde teren este stilul, tușa personală a autorului, accentul cade pe poveste și pe tot ceea ce poate aduce interesant. Se observă glisarea interesului dinspre emoție, talent, spre posibilitățile de recunoaștere în diversele comportamente expuse.

Analiza acestor elemente se rezumă la observarea mecanismelor simple (și subtile!) de promovare a literaturii române în afara granițelor României. Acest proces de promovare pornește de la simpla căutare a unui titlu și se încheie cu o serie de opinii critice care pot oferi unui roman o șansă extraordinară. Tot acest proces depinde de măiestria celui care extrage și oferă informația publicului larg.

Teza de doctorat a urmărit cu acest ultim capitol o demonstrație simplă, superficială și extrem de importantă: tema romanului reprezintă un prim pas în promovare. Sursele online folosite în ultimul capitol sunt o dovadă a acestui mecanism rudimentar prin care textul este vândut în funcție de subiect. Despre ce e vorba în această carte - această întrebare va da tonul întregii căutări a lecturii. În această secțiune a concluziilor, păstrăm două exemple elocvente și recente: Lavinia Braniște și Adrian Schiop. Fragmente din ultimele lor romane au fost publicate în avanpremieră, cu paranteze „esențiale”: romanul Laviniei Braniște este *cu Mega și Ceaușescu*, iar ultimul roman al lui Adrian Schiop este *de dragoste, cu polițiști*.¹

Astfel, remarcăm acest ultim raport de putere: literatura română încearcă un drum spre centru folosindu-se de categoriile marginalizate și de episoadele incomode din istorie. Acest joc centru-margine devine interesant în mișcarea literaturilor la nivel mondial, ne căutăm calea spre centru folosind ca resursă capacitatea de expunere a ceea ce a fost de acuzat în societatea românească, pe drumul ei de la totalitarism la democrație.

¹ Blogul DLITE, blog de literatură german-român, <https://blog.goethe.de/dlite/>

BIBLIOGRAFIE

A. BIBLIOGRAFIA OPEREI

1. Adameșteanu, Gabriela, *Provizorat*, Editura Polirom, Iași, 2010
2. Adameșteanu, Gabriela, *Provizorat*, ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2011
3. Adameșteanu, Gabriela, *Provizorat*, ediția a III-a, Editura Polirom, Iași, 2013
4. Adameșteanu, Gabriela, *Provizorat*, ediția a IV-a definitivă, Editura Polirom, Iași, 2017
5. Avram, Nicolae, *Mamé*, Editura Polirom, Iași, 2016
6. Baetica, Ioana, *Fișă de înregistrare*, Editura Polirom, Colecția „Ego. Proză”, Iași, 2004
7. Barbu, Petre, *Blazare*, Editura Polirom, Iași, 2005
8. Bocai, Iulian, *Ciudata și înduioșătoarea viață a lui Priță Barsacu*, Editura Polirom, Iași, 2018
9. Bradea, Ioana, *Băgău*, Editura Humanitas, București, 2020
10. Braniște, Lavinia, *Sonia ridică mâna*, Editura Polirom, Iași, 2019
11. Chiva, Ionuț, 69, Editura Polirom, Colecția „Ego. Proză”, Iași, 2004
12. Cimpoeșu, Petru, *Simion Liftnicul*, București, Editura Polirom, Iași, ediția a II-a, 2011
13. Ciupureanu, Dan, *Omar și diavolii*, Editura Polirom, Iași, 2017
14. Coman, Dan, *Căsnicie*, Editura Polirom, Iași, 2016
15. Corobca, Liliana, *Kinderland*, Editura Polirom, Iași, 2015
16. Corobca, Liliana, *Un an în Paradis*, Editura Cartea Românească, București, 2005
17. Cupșa, Augustin, *Așa să crească iarba pe noi*, Editura Humanitas, București, 2017
18. Duțescu, M., *Uranus Park*, Editura Polirom, Colecția „Ego. Proză”, Iași, 2014
19. Florian, Filip, *Degete mici*, Editura Polirom, Iași, 2005
20. Florian, Filip, *Toate bufnițele*, Editura Polirom, Iași, 2012
21. Lungu, Dan, *Sînt o babă comunistă*, Editura Polirom, Iași, 2011
22. Lungu, Dan, *Raiul găinilor: fals roman de zvonuri și mistere*, Editura Polirom, Iași, 2012
23. Lungu, Dan, *Fetița care se juca de-a Dumnezeu*, Editura Polirom, Iași, 2014
24. Martin, Mircea, *Micul Burroughs?*, prefață la Ionuț Chiva, 69, Editura Polirom, Colecția „Ego. Proză”, Iași, 2004, pp.10-11
25. Nelega, Alina, *Ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat*, Editura Polirom, Colecția „Ego. Proză”, Iași, 2019

26. Nicolaie, Ioana, *Cartea Reghinei*, Editura Humanitas, București, 2019
27. Nicolaie, Ioana, *Pelinul negru*, Editura Humanitas, București, 2017
28. Pavel, Dora, *Agata murind*, ediția a III-a revăzută, Polirom, Iași, 2014
29. Pavel, Dora, *Do Not Cross*, Editura Polirom, Iași, 2013
30. Popescu, Marius Daniel, *Simfonia lupului*, Editura Humanitas, București, 2008
31. Popescu, Simona, *Exuvii*, Editura Polirom, Iași, 2016
32. Sabău, Corina, *Și se auzeau greierii*, Editura Humanitas, București, 2019
33. Schiop, Adrian, *pe bune/ pe invers*, Editura Polirom, Colecția „Ego. Proză”, Iași, 2004
34. Schiop, Adrian, *Soldații. Poveste din Ferentari*, ed. a II-a, Editura Polirom, Iași, 2014
35. Sociu, Dan, *Combinăția*, Editura Casa de pariuri literare, București, 2012
36. Ștefănescu, Cecilia, *Legături bolnăvicioase*, Editura Polirom, Colecția „Ego. Proză”, ediția a II-a, Iași, 2005
37. Vakulovski, Alexandru, *Pizdeț*, Editura Aula, Brașov, 2002

B. BIBLIOGRAFIA CRITICĂ

I. ÎN VOLUME

1. Antohi, Sorin, Alexandr Zub, *Oglinzi retrovizoare: istorie, memorie și morală în România*, Editura Polirom, Iași, 2002
2. Axinte, Șerban, *Gabriela Adameșteanu. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Tracus Arte, București, 2015
3. Aries, Philippe, *Centuries of Childhood. A Social History of Family Life*, Vintage, 1965
4. Barbu, Daniel, *Republica absentă. Politică și societate în România postcomunistă*, Ediția a doua revăzută și adăugită, Editura Nemira, București, 2004
5. Baudrillard, Jean, Guillaume, Marc, *Figuri ale alterității*, Editura Paralela 45, București, 2002
6. Baudrillard, Jean, *Societatea de consum. Mituri și structuri*, Editura Comunicare.ro, 2008
7. Bodiu, Andrei, Dobrescu, Caius (coordonatori), *Repertor de termeni postmoderni*, Editura Universității „Transilvania” din Brașov, Brașov, 2009
8. Boia, Lucian, *De ce e România altfel?*, Editura Humanitas, București, 2012, Ediția a doua revăzută și adăugită, Editura Nemira, București, 2004
9. Boia, Lucian, *România, țară de frontieră a Europei*, Editura Humanitas, București, 2015

10. Boldea, Iulian, *Ipostaze și lecturi critice. Secvențe de literatură română*, Editura University Press, Târgu Mureș, 2018
11. Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității. Modernism, avangardă, decadență, kitsch, postmodernism*, ediția a II-a, revizuită și adăugită, Editura Polirom, Iași, 2005
12. Ceașu, George, *Spațiul literar românesc și postmodernismul fără postmodernitate*, Editura Princeps Edit, Iași, 2005
13. Constantinescu, Mihaela, *Post-postmodernismul: cultura divertismentului*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001
14. Cordoș, Sanda, *Lumi din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică*, Editura Cartea Românească, București, 2012
15. Damrosch, David, *Comparative Literature in the Age of Globalization*, The Johns Hopkins University Press, 2006
16. Damrosch, David, *What is World Literature?*, Princenton and Oxford, Princenton University Press, 2003
17. Dinițoiu, Adina Gabriela, *Evoluția și direcțiile prozei românești după 1990*, Editura Muzeul Literaturii Române
18. Ernu, Vasile, Costi Rogazanu, Ciprian Șiulea, Ovidiu Țichindeleanu (coord.) *Iluziile anticomunismului. Lecturi critice ale Raportului Tismăneanu*, Editura Cartier, Chișinău, 2008
19. Ghiță, Roxana, *Poetica și poietica revoluției. De la romantismul german la anul 1989 în romanul contemporan din România și din Germania*, București, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, 2013
20. Iovănel, Mihai, *Ideologiile literaturii în postcomunismul românesc*, Editura Muzeul Literaturii Române, 2017
21. Majuru Adrian, *Copilăria la români. Schițe și tablouri cu prunci, școlari și adolescenți*, Editura Compania, București, 2006
22. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. Cinci secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.
23. Marin Mincu (coord.), *Dosarul cenaclului Euridice*, vol. III
24. Mihăilescu, Dan C. *Literatura română în postceaușism, vol. II. Proza. Prezentul ca dezumanizare*, Editura Polirom, Iași, 2006
25. Mihăilescu, Dan C., *Literatura română în postceaușism, vol. I. Memorialistica sau trecutul ca re-umanizare*, Editura Polirom, Iași, 2004

26. Mihăilescu, Dan C., *Literatura română în postceaușism*, vol. III. *Eseistica. Piața ideilor politico-literare*, Editura Polirom, Iași, 2007
27. Mihăilescu, Vintilă, (coord.), *De ce este România astfel? Avatarurile excepționalismului românesc*, Editura Polirom, Iași, 2017
28. Mincu, Marin (coord.), *Generația 2000 (Cenacul Euridice)*, Editura Pontica, Constanța, 2004
29. Mungiu-Pippidi, Alina, *Românii după '89. Istoria unei neînțelegeri*, Editura Humanitas, București, 1995
30. Mușat, Carmen, *Strategiile subversiunii. Incursiuni în proza postmodernă*, Editura Cartea Românească, București, 2008
31. Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, Editura Cartea Românească, București, 2008
32. Nemoianu, Virgil, *Postmodernismul și identitățile culturale. Conflicte și coexistență*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași. 2012
33. Pasti, Vladimir, Cristina Ilinca, *Ultima inegalitate*, Editura Polirom, Iași, 2003
34. Pasti, Vladimir, *România în tranziție. Căderea în viitor*, Editura Nemira, București, 1995
35. Pasti, Vladimir, *Noul capitalism românesc*, Editura Polirom, Iași, 2006
36. Patapievici, Horia-Roman, *Politice*, ediția a V-a, Editura Humanitas, București, 2008
37. Petraș, Irina, *Oglinda și drumul. Prozatori contemporani*, Editura Cartea Românească, București, 2013
38. Piaget, Jean, *Judecata morală la copil*, Editura Cartier, ediția a treia, 2012
39. Piajet, Jean, *Construirea realului la copil*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976
40. Pîrjol, Florina, *Carte de identități. Mutații ale autobiograficului în proza românească de după 1989*, Editura Cartea Românească, București, 2014
41. Podoabă, Virgil (coordonator), *Cărțile supraviețuitoare*, Editura Aula, Brașov, 2008
42. Pop, Ion, *Dicționar analitic de opere literare românești*, vol. I, Editura Casa Cărții de Știință, 2007
43. Protopopescu, Al., *Un mileniu de copilărie*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000
44. Roman, Denise, *Fragmented Identities: Popular Culture, Sex and Everyday Life in Postcommunist Romania*, Lexington Books/Rowman & Littlefield, 2003
45. Schiop, Adrian, *Șmecherie și lumea rea. Universul social al manelelor*, Editura Cartier, Chișinău, 2017
46. Simion, Eugen, *Fragmente critice V. Sfârșitul literaturii?*, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, București, 2007

47. Simuț, Ion, *Romanul românesc postcomunist între trauma totalitară și criza prezentului. Tipologii, periodizări, contextualizări*, Editura Muzeul Literaturii Române
48. Șiulea, Ciprian, *Retori, simulacre, imposturi. Cultură și ideologii în România*, Editura Compania, București, 2003
49. Sorescu, Roxana, *Lumea repovestită*, Editura Eminescu, București, 2000
50. Tănăsescu, A. și Rață, N. (coord.) *Introducere în Teoria Literaturii*, Ed. Universității București, 1997
51. Terian, Andrei, *Critica de export. Teorii, contexte, ideologii*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2013
52. Ursa, Mihaela (coord.), *Divanul Scriitoarei*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010
53. Van Gennep, Arnold, *Riturile de trecere*, Polirom, Iași, 1996
54. Verdeș, Ovidiu, *Teorie literară contemporană: teme, autori, abordări*, Editura Universității din București, București, 2008

II. ÎN PERIODICE

1. Abraham, Florin (2012) *Istoriografie și memorie socială în România după 1989*, în Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”, nr. 10, pp. 145-172.
2. Antohi, Sorin, *Culturile României în Plus „22”*, supliment al revistei „22”, Anul XIII, nr. 184, 17 ianuarie 2006, pp. 1-2.
3. Bențea, Mircea, *Despre alchimia ființei*, în „Familia”, Oradea, nr.5, mai 1998
4. Bittel, Adriana, *Cartea în librării*, în „Formula AS”, București, nr.10, 16-23 martie 1998
5. Boldea, Iulian, *Interogație și scepticism* în „Apostrof”, Anul XVI, nr. 11-12 (186-187), 2005, p. 20
6. Boldea, Iulian, *Pasivitatea ca revoltă* în „Apostrof”, anul XXXI, 2020, nr. 6 (361), p. 6.
7. Boldea, Iulian, *Recursul la iertare* în „Apostrof”, Anul XXX, 2019, nr. 8 (351), p. 6.
8. Boldea, Iulian, *Vrăjirea și desvrăjirea realității*, Apostrof, Anul XXX, 2019, nr 5. (348), p. 8.
9. Bradatan, Cristina Elena, *The interplay between family and emigration from Romania*, în „Migration Letters”, Volume: 11, No: 3, pp. 368-376
10. Burța-Cernat, Bianca (2014) *Proza românească postdecembristă. Câteva considerații*, în „Caiete critice”, nr. 4 (aprilie), pp. 44-49;
11. Burța-Cernat, Bianca, *Kilometrul zero al literaturii* în „Observator cultural”, Anul XVII, nr. 848, 10-16 noiembrie 2016, p. 9.

12. Burța-Cernat, Bianca, *O literatură în absența „stăpânilor”*, în „Observator cultural”, nr. 856, An XVII, 19-25. 01. 2017, pp. 8-9.
13. Burța-Cernat, Bianca, *O poveste palpitantă cu „rolanzi” și securiști*, în „Observator cultural”, An VII, nr. 76 (333), 10-16.08. 2006, p. 9.
14. Burța-Cernat, Bianca, *O tranziție devenită istorie, dar o temă de actualitate*, în „Observator cultural”, Anul XVIII, nr 877, 22-28.06.2017, p. 10.
15. Cârstean, Svetlana, *Simona Popescu-Exuvii*, în „Exces”, București, nr. 7, februarie 1998
16. Cernat, Paul, *Ce merge și ce nu merge „la export” din literatura română?*, în „Observator cultural”, Anul VIII, nr. 109-110 (366-367), 5-18.04.2007, p. 12.
17. Cernat, Paul, *Intimitatea în deriva Istoriei* în „Revista 22”, 10 august, 2010
18. Ciobanu, Vitalie, *Făpturile care am fost*, în „Contrafort”, Chișinău, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1998, p.4
19. Cistelecan, Al., *Note de pe margine* în „Vatra”, nr. 3/2009
20. Cordoș, Sanda, *Deshumări și emancipare*, în „Apostrof”, nr. 7-8, 2003
21. Cordoș, Sanda, *Scara păcătoșilor*, în „Vatra”, Târgu Mureș nr.11-12, 2003, p. 159.
22. Cuțitaru, Codrin Liviu, *Femeia textuală*, în „Timpul”, Iași, nr. 2-4, aprilie 1999, p.8
23. Dinițoiu, Adina, *Uranus Park-terminus paradis*, în „Observator cultural”, Anul XIV, nr. 499 (757), 29.01-04.02.2015, p. 9.
24. Filaropol, Dana, *Provizorat - romanul generației norocoase*, în „Tribuna”, nr. 198, 1-15 decembrie, 2010
25. Goldiș, Alex, *Proza, pe invers* în „România literară”, Anul XLV, nr. 39, 27.09.2013, p. 11.
26. Gruenwald, Ioana, *Literatura română în Europa: eforturile și priceperea traducătorilor* în „Observator cultural”, Anul XX, nr. 989, 3-9 octombrie 2019, pp. 6-7.
27. Iarca, Iulia, *Provizorat de Gabriela Adameșteanu*, Anul XLII, nr. 31, 20 august 2010, p. 6.
28. Ionică, Cristina, *Biciul lui Nietzsche pe femeia lui Breban*, în „România literară”, 2001, nr. 49
29. Iorga, Narcisa, *Cazul ICR: cultura sub politică* în Revista „22”, Anul XXVI, nr. 18 (1311), 5-11.05.2015, pp. 1; 6-7.
30. Iorgulescu, Mircea, *Fantasmele romanului*, în Revista „22”, nr. 689, 2003
31. Ispas, Cristina, *Sonia are întrebări*, în „Observator cultural”, Anul XX, nr 995, 14-20.11.2019, p. 8.

32. Marcu, Luminița, *Umor și metafizică*, în „România literară”, București, An XXXIV, nr. 25, 27 iunie-3 iulie 2001, p. 5.
33. Mihăilescu, Dan C., *Sorbitor*, în Revista „22”, București, nr. 10, 10-16 martie 1998
34. Miheț, Marius, *Jocul de-a cei mari*, în „România literară”, nr. 27/2013
35. Mironescu, Andreea, *Volatilitatea memoriei*, în „Observator cultural”, An XIX, nr. 937, 6-12.09. 2018, p. 11.
36. Mironescu, Doris, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de politică* în „Suplimentul de Cultură”, nr. 288, 30 octombrie, 2010
37. Moretti, Franco, *Conjectures on World Literature*, în „New Left Review”, January February 2000
38. Peniuc, Andrei, *Mușcați din noi!*, în „Paradigma”, 2003, nr. 1-2
39. Pleșu, Andrei, *În sfârșit, toate iluziile sunt permise* în „România literară”, Anul XXIII, nr. 1, 6 ianuarie 1990, pp. 3; 19.
40. Podoabă, Virgil, *Gabriela Adameșteanu: experiența negativă a timpului*, în „Calende”, nr. 92-93-94-95 (Anul XI), Ianuarie-Aprilie 2001
41. Pop, Ion, „*Douămiiștii*” împlinesc sloganul autenticist-biografist al celor de la '80 în „Vatra”, nr. 3/2009, p. 27.
42. Răuceanu, Andreea, *Mic tratat de traumatologie literară*, în „Observator cultural”, nr. 545, 11 octombrie, 2010
43. Simuț, Ion, *Postmodernism și gazetărie*, în „România literară”, Anul XXXII, nr. 37, 15-21 septembrie 1999, pp. 12-13.
44. Stănescu, Bogdan-Alexandru, *Arte liberale – să comunicăm pe dinamic!*, în „Observator cultural”, Anul XIV, nr. 478 (736), 21-27.08.2014, p. 10.
45. Stănescu, Bogdan-Alexandru, *În pat cu Mama Literatura*, în „Ziua literară”, 24 martie 2003
46. Ștefănescu, Alex, *Debut șocant*, în „România literară”, 2000, nr. 40
47. Timar, Cristina, *Elegie pentru Reghina* în „Vatra”, nr. 1-2/2020, p.28.
48. Timar, Cristina, *Romanul postdecembrist – între cerere și ofertă*, în *Expertiza comunismului* (dosar), „Vatra”, nr. 10-1, 2010, pp. 72-76.
49. Tudor Popescu, Cristian, *Literatura zilei*, în „România literară”, Anul XXXII, nr. 31, 4-10 august 1999, p. 10.
50. Urmanov, Adrian, *eu sunt poemul utilitar*, în „Ziua literară”, 24 martie 2003

51. Vlădăreanu, Elena, „*Ia-ți târfa și pleacă*” sau câteva cuvinte despre ostilitate, în „Luceafărul”, 2003, nr. 9

III. SITOGRAFIE

1. Betea, Lavinia, *Dialog despre dragoste între Sergiu Nicolaescu și Nicolae Ceaușescu*, în *Adevărul* 17 martie 2013, https://adevarul.ro/cultura/istorie/dialog-despre-dragoste-sergiu-nicolaescu-sinicolae-ceausescu-1_5146116600f5182b851d425e/index.html
2. Ghinea, Cristian, *O carte altfel. Banală ca un talk-show*, în *Dilema veche*, nr 464, 3-9 ianuarie 2013, <https://dilemaveche.ro/sectiune/editoriale-si-opinii/articol/o-carte-altfel-banala-ca-un-talk-show>
3. Iovănel, Mihai, *Lavinia ridică pumnul*, Scena 9, 29 octombrie 2019, sursa online: <https://www.scena9.ro/article/lavinia-braniste-sonia-ridica-mana-cronica>
4. Manolescu, Nicolae, *Să fie România altfel?* în „Adevărul”, 15 martie 2013, https://adevarul.ro/cultura/carti/sa-romania-altfele-1_514327e400f5182b850f386f/index.html
5. Vasilescu, Mircea, *Și dacă România nu e altfel?* în „Adevărul”, 3 ianuarie 2013, https://adevarul.ro/cultura/carti/Si-romania-nu-e-altfele-1_50e49223596d720091647a38/index.html
6. Pasti, Vladimir, *Tranziția românească a fost ultimul proiect de modernizare a țării din lungul șir de modernizări neterminate începute încă din sec. al XIX-lea*, interviu în „Criticatac”, sursa online : <https://www.criticatac.ro/interviu-cu-sociologul-vladimir-pasti-tranzitia-romaneasca-a-fost-ultimul-proiect-de-modernizare-a-tarii-din-lungul-sir-de-modernizari-neterminate-incepute-inca-din-sec-al-xix-lea/>
7. Romanul „Raiul găinilor”, de Dan Lungu, va fi tradus în maghiară, 8 martie 2016, agentia de carte.ro, <http://www.agentiadecarte.ro/2016/03/romanul-%E2%80%9Draiul-gainilor%E2%80%9D-de-dan-lungu-va-fi-tradus-in-maghiara/>